

Fig. 1. Jydstrup. Ydre, set fra Sydøst.

P.N. 1929

JYDSTRUP KIRKE

RINGSTED HERRED

Jydstrup nævnes som Len (exactio) i Roskildebispens Jordebog o. 1370, og Kirken havde da 1 Plovs Land og svarede 6 Øre¹. Fra 1522 hørte Ringsted Herred under Skjoldenæs Len, fra 1567 under Roskildegaaards Len² og fra 1617 under Ringsted Klosters Len³. 1673 købte Rentemester Henrik Müller Skjoldenæsholm og fik dermed Jus patronatus til Jydstrup Kirke⁴, der siden har fulgt denne Ejendom, og hvis Ejeres Navne derfor findes paa Kirkens Inventar⁵. Kirken overgik til Selveje 30. Juni 1924.

Kirken ligger i Byens sydlige Del paa en Bakke med stejlt Fald mod Øst, Nord og Vest. I Kirkegaardens sydøstlige Hjørne staar endnu en Rest af et gammelt Kampestensdige. †*Kirkelade*, nævnt 1656 (Rgsk.).

Bygningen bestaar af romansk Skib, jævnbredt gotisk Kor samt gotisk Vesttaarn og Vaabenhus.

Af *den romanske Kirke* er bevaret Skibets Sidemure og tildels Vestgavlen, opført af øksehugne *Kridtkvadre* og raa *Kampesten*. Vestgavlen er af temmelig smaa Marksten, men Kanterne og hele Spidsen af den meget flade Taggavl er af *Kridtkvadre*; ogsaa Kirkens Vesthjørner er af *Kridt*. Skibets romanske Murhøjde er o. 3,75 m paa Sydsiden, o. 4,50 m paa Nordsiden. Gammel Murbehandling, med Berapning paa Kampestenene men ikke paa Kvadrene, ses fra Vaabenhusloftet og paa Vestgavlens Yderside. Skibet maa have haft to Vinduer i hver Langside, hvoraf det vestligste mod Syd staar bevaret, tilmuret

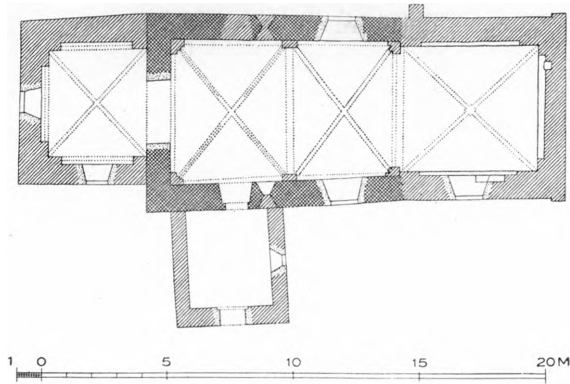

Fig. 2. Jydstrup. Plan. 1:300. Maalt af Mogens Clemmensen 1917.

udvendig med Munkesten. Det har Kridtstens Stik af kiledannede Buesten (indvendig 130 x 17 cm); det tilsvarende Nordvindue er helt tilmuret, men spores. Begge Vinduer sidder højt i Muren. Syddøren er lille, dens ydre Del rundbuet, den indre rektantet med Plankeafdækning; den er noget afrettet med moderne Puds, men iøvrigt sikkert oprindelig. Norddøren spores ligeoverfor.

Senere Omdannelser og Tilbygninger. I 1400'erne har Skibet, inden Koret blev ombygget, faaet to Krydshvælv, noget uensartede og næppe helt samtidige. Vesthvælv, der er ældst, har Ribber med skarprygget (Pærestavs-) Profil af grovt tilhugne Sten, kun paa det øverste Stykke rektantede; Østhvælv er lidt højere, har mere toppede Kapper og simple rektantede Ribber; Gjordbuepillen er ufalset. Samtidig med Overhvælvningen er Skibets Vestgavl blevet forhøjet med Munkesten til et stejlere Tag; Kamtakker spores ikke.

I Middelalderens Slutning, henimod 1500, er derefter *Koret ombygget* i Skibets Bredde, dels af Materialer fra det gamle Kor, dels af Munkesten. Ved Østgavlen Hjørnepilastre mod Nord og Syd, paa Nordsiden ved Grænsen mellem Kor og Skib en Støttestille af Munkesten. Gavlen har ni Kamtakker og ni Højblændinger, den midterste med Trappestik, de andre med vandret Fals eller spidsbuede. Koret dækkes af et samtidigt Krydshvælv, betydelig højere end Skibets og med stærkt puklede Kapper og Helsten brede Overribber. I Væggene store spidsbuede Blændinger. Skævt under Sydvinduet en lav, fladbuet Vægniche, i Østvæggen nord for Alteret et indmuret Vægskab (S. 474).

Vaabenhuset er muligvis lidt ældre end det gotiske Kor og synes opført af baade Kridtsten og Munkesten. Gavlen, hvis Spids bærer en nyere Jernstang med Stenkugle, har trekoblet Spidsbueblænding i fælles Spidsbuefelt og herunder et Savskifte. Døren er ny. Paa Østsiden udkragende Tandsnitsgesims (Blokandgesims).

Taarnet, der ligger paa et stejlt skraanende Terræn, er af Munkesten, den yngste Tilbygning, fra o. 1500, nu meget uanseligt. Taarnrummet har rund-

buert, glatpudset Taarnbue og store spidsbuede Blændinger med Fals i Buen; samtidigt Krydshvælv. Til Mellemstokværket er Adgangen ad en lang Stige til en fladbuert Dør paa Sydsiden. Taarnets Overdel maa være planlagt højere end den er blevet. Mellemstokværkets store spidsbuede Spareblændinger er for største Delen tilmurede med Munkesten, og Klokkestokværkets fladbuede Glamhuller (i Syd og Vest dobbelte, i Nord enkelt, alle i fladbuede Blændinger) er anbragt saa lavt, at de skærer sig ned i Blændingerne. Gavlene, der tildels er fornyede ligesom Gesimsen, har hver en enkelt, bred, fladbuert Blænding. Paa hver Gavlspids en Jernstang med en Stenkugle (sml. Vaabenhuset S.469 og Valsøllille S. 478). Som Minde om en Istandsættelse staar paa Taarnets Vestside med Murankre Aarstallet 1724. Under Taarnet en Gravkælder, ikke oprindelig og nu utilgængelig.

Alle Tagværker er nye af Fyr, i Taarnet enkelte Dele af Eg.

Kirken staar hvidkalket, tækket med Vingetegl. Alle Vinduer i Brug er nye.

INVENTAR

Alterbordet, vistnok af Munkesten, er muret opad Østvæggen og beklædt med et Renaissance-Panel af Fyr. *Alterbordsforsiden* har et enkelt bredt Felt, flankeret af to Pilastre med kanneleret Skaft og Profilkapitæl; paa Frisen en malet Frakturindskrift: »Peder Basse til Sørup Befalings Mand paa Bisgaard. Madtz Ipsen i Atterup Madtz Møll[er] Kierke Verge«. Peder Basse var Lensmand paa Roskildegård (Bispegaard) 1598—1613³. †*Alter*. Af et »gammelt Munkealter« blev 1668 brugt et Stykke Mur til at reparere Vaabenhusemuren med (Rgsk.).

Altertavle (Fig. 3) i Høj-Renaissance fra o. 1620. Storstykket har fire Portal-felter og flankeres af to korintiske Søjler med Fodbælter (nøgen Mands- og Kvindeoverkrop i Bladværk); de øvre Felter, med profileret Bueslag og Fladsnits Rammeverk, adskilles af en Karyatide, de nedre, med Englehoveder i Buehjørner og Gavl, af en Kvindeherme; Fodstykket er ved et Postament delt i to Felter. Storvingerne er kartoucheformede med Draperimotiver og Fugle samt Vaabenskjolde, henvisende til Landsdommer Axel Urne, Lensmand paa Ringsted Kloster 1615—24, gift (1619) med Birgitte Gyldenstjerne³. Topstykket flankeres af to Kvindehermer, den ene med Spejl (Sandheden), den anden uden Attribut; til Siderne for Topvingerne staar to nøgne Smaadrenge med Bandolér og Spyd; i Topkartouchen holder to vingede Havfruer en Laurbærkrans med C 4. De oprindelige Indskrifter staar med Guld paa sort: de 10 Bud og Fadervor, med Fraktur paa Dansk, Nadverordene, med Versaler paa Latin og Fraktur paa Dansk. I Topfeltet et gammelt

Fig. 3. Jydstrup. Altertavle. (S. 470).

V. H. 1929

Maleri af Gravlæggelsen. Storstykkets Staffering har i Hovedsagen bevaret sin gamle Karakter; Rameværket staar med nyere Egetræsmaling.

Altersølv. Kalk, fra 1666, 24 cm høj, med sekstunget Fod, fladtrykt Knop med inddrejet Tungeornament paa Over- og Underside. Paa Fodens Overside graverede Versaler: »Jydstrup Kierckis Kalck oc Discck af ny giort Anno 1666. Weiger 24 Lodt«. Bageret, fornyet af kbh. Prøvesølv 1837, graveret Kirke-

ejerens (Neergaards) Vaaben og 1837; Mestermærke sikkert for P. Weickert (Olrik 435). *Disk*, fra 1666; paa Randen et graveret Cirkelkors, under Bunden Kirkens Navn.

Kalk og Disk skal være skænket af Komtesse Gyldenløve, der ogsaa havde givet det ordinære Alterklæde (Indberetning 1758). †Kalk og Disk af Tin blev omstøbt 1662 (Rgsk.).

Oblatæske, rund, af kbh. Prøvesølv 1806, med graveret Bort langs Laagets Rand; utydeligt Mestermærke, muligvis for A. Griis (Olrik 15). †*Oblatæske*, »meget rart og kunsthæderigt udarbejdet«. Paa Futteralet stod (1755): »Dette kostbare Solskriin er Anno 1734 opoffret til Jydstrup Kirkis Communion Brug af Hendes Højgrevelig Naade Uldricka Eleonora, Grevinde af Reventlau, Danneskiold og de Laurvigen«.

Alterkande af hvidt Porcelæn med Sølvlaag, hvorpaa indpunslet: »Til Jystrup Kirke 1835« samt »Iohan Alb. Neergaard Elisa H. Cramer«. Mestermærke for IT. Roulund (Olrik 202).

Sygekalk, 11 cm høj, med rund Fod, Balusterskæft, Bæger, hvortil Laag med Oblatskruegemme; vistnok omdannet. Ingen Indskrifter. Paa Foden to udslidte Mestermærker for J. M. Lenoir, Guldsmed i København 1728—42 (Olrik 347). 1755 havde »det lille Nadversæt« en Indskrift: »Dette Communion-Tøi med tilhørende Viin-Flaske er udi Aaret 1735 af Hans hoigrevelige Excellence af Laurvigen foræret til Syge at betjene med i Jydstrup og Valsøllille Menigheder, og haver kostet 23 Rdl.«.

Alterstager, 23 cm høje, fra o. 1550—75, med flad, uprofileret Fod og Lyse-skaal, kort Cylinderskæft med enkelt skarp Ring. Paa Fodskaalens Overside graverede Versaler: »Heming Ipsen i Atterup«.

Alterbog (1913 Udg.) i nyt Bind med gamle, glatte Hjørnebeslag af Sølv og to ovale Midtplader; paa den ene et Dobbeltvaaben, paa den anden: »Ferdinand Anthon Danneskiold-Laurvig Ulrica Eleonora Gräfin Laurvig 1734«.

†*Alterklæde* og †*Messehagel*, af »magnifique Sølvbrokade Fløjel«, var skænket af Grev Ferdinand Anthon af Laurvigen (Indberetning 1758).

Font (Fig. 4), af Granit, romansk, af een Sten; den næsten cylinderformede Kumme, Tvm. 75 cm, har skraa Underside; intet Afløb; svær Skæftvulst; kort, kegleformet Fod.

Fad af Messing fra 1642, 61 cm i Tvm. I Bunden en ridende Jæger iført Tidsdragt, med Hund, omgivet af Slyngværk; paa Banden Jagtsener mellem spidsbladede Banker samt graveret dobbelt Vaabenskjold med Urne- og Mormands-Vaaben, Bogstaverne C W L H M M, og 1642, henvisende til Claus Urne gift (1621) med Hilleborg Mormand⁶. Skjoldet er oprindeligt, men Graveringen kan være senere. *Fad* af Messing til Hjemmedaab, fra o. 1650, 26,5 cm i Tvm., med Frugt- og Blomsterklaser paa Banden. Opbevares i Præstegaarden.

P. N. 1917

Fig. 4. Jydstrup. Font. (S. 472).

P. N. 1917

Fig. 5. Jydstrup. Prædikestol 1628. (S. 473).

†*Tinbækken* i Fonten, nævnt 1664 (Rgsk.), men var »brækket og kunde ikke holde Vand«.

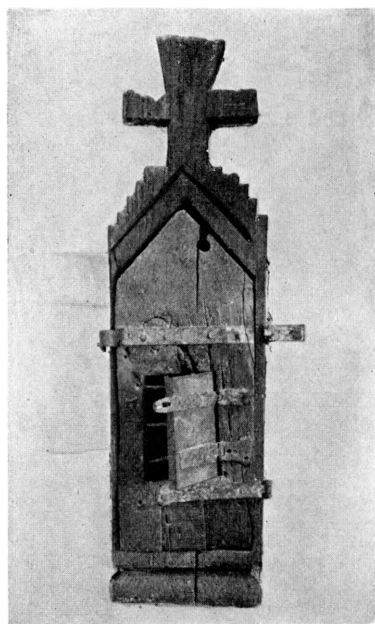
Prædikestol (Fig. 5) i Senrenaissance fra 1628. De fire. Storfelter har i Portalrammer Fremstillinger i Relief af Evangelisterne, hvis reliefskaarne Navne er anbragt i en Kartouche under hver. Fagene adskilles af Kvindehermer forestillende Dyderne: Tro, Klogskab, Haab, den fjerde uden Attribut. Det karnis-svungne Postamentparti har reliefskaaret Vinranke-Slyngværk, hvorunder Hængekartoucher. Gammel, firsidet Bærestolpe i Balusterform. Samtidig, sekssidet Himmel med fem udsavede, senere Nedhængsstykker; over fire af Siderne oprindelige Topstykker med Kartoucheværk, hvori kronet C 4 og »Anno 1628«. Egetræsaadring; ny Opgang.

Stoleværket er nyt. †*Herskabsstol*, nævnt 1758.

Dørfløj, af Fyr, fra 1700'erne, i Skibets Syddør; Ydersiden beklædt med sparrestillede Revler; ornamenteret Dorring af Jern. Den helt nye Vaabenhusdør har en lignende Dorring. Taarndøren har Rokoko-Beslag.

Vægskab (Fig. 6—7), gotisk, udhugget af een Egestamme; 115 x 32 cm. Enkelt Skabsrum. Dør med lille, fornyet Laage, der dækker for et paa Dørens Bagside anbragt Smedejernsgitter; paa den takkede Gavlafslutning et Kors; forneden en lille Vulst. Indmuret i Korets Østvæg, nord for Alteret. Afbildet i Ældre nord. Architektur 2. S. 2. R. Pl. 10.

Pengebøsse af Messing, fra o. 1800—1850.

P.N. 1917

P. N. 1917

Fig. 6—7. Jydstrup. Vægskab i Korets Østvæg. (S. 469, 474).

*Klokker*⁷. 1) 1463. Minuskier mellem Dobbeltlinjer: »Vocor Maria demonum victrix melodia anno d(omi)ni mccccxiii xxv die May« (»Jeg kaldes Maria; Dæmonernes Besejrske ved min Klang. I det Herrens Aar 1463, den 25. Dag i Maj«). Marnerne har Tovstave. Paa Klokkens Side senere indslaaet: »Matz lensøn MDLXXVIII«. Tvm. 86 cm (Uldall S. 282).

2. 1505. Minuskier mellem to glatte Baand: »Ihesus Mar[i]a Anna Hans Je(n)sen anno domini millesimo qvingentesimo qvinto« (»Jesus, Maria, Anna. Hans Jensen i det Herrens Aar 1505«). Paa Klokkens Side to Mærker af Form som kronede Træsko samt to Bomærker; riflede Marner; et stort Stykke af Slagringen er afslaaet. Tvm. 102 cm (Uldall S. 238).

En *†Klokke* blev afgivet ved Klokkeskatten 1528.

GRAVMINDER

Gravsten. 1) Marne Michelsdaather, død 30. Sept. 1621. Tværskrift i fordybede Versaler. Hjørnerosetter; forneden et Vaabenskjold med Monogram, et sammenskrevet TM, sikkert Sognepræst Ture Mikkelsen (hendes Broder?)⁸. Ølandsk Kalksten, 114cm høj, den ene Side afhugget. Vest for Vaabenhuset. Den afhuggede Del ligger ved Præstelaagen.

2) Fra o. 1650. I Hjørnerne Evangelistrelieffer, mellem de to øvre den opstandne Kristus, mellem de to nedre Dødssymboler, alt i runde Felter. Den

oprindelige Indskrift er udslebet og den nuværende Tværskrift med Kursiv indhugget over Friderik Mellerup, født paa Bentzonsdal 3. Sept. 1769, gift 26. Juni 1789 med Enken Margrethe Bruun (to Børn), Fader til syv Børn, død paa Atterupgaard 29. Okt. 1798. Æreminde i Prosa. Stenen lagt af Broderen Emanuel Mellerup og Svogeren Jens Müller. Gotlandsk Kalksten, 205 x 106 cm; paa Kirkegaarden.

3) Over tre smaa Børn, en Broder og to Søstre, alle barnefødt i Atterup: Jens Jacobssøn, død 14. Sept. [16]70, 2 Aar gammel, Maren Jacobsdatter, død 11. Okt. 16[7]1, 6 Aar gammel, og Kirstine Jacobsdatter, død 27. Apr.

1680, 5 Uger gammel. Stenen lagt af deres Forældre Jacob Jensøn i Atterup, Herredsfoged i Waltb[o]rjgs Herred og hans Hustru Margrete Ollufsdatter.

Fordybet Versaltværskrift. Senere tilføjet med Kursiv: »Disse salige Børns Moder er her under nedsat 24. Apr.

1731 i hendes Alders 75 Aar«. Kalksten 118x102 cm, tidligere inden for Vaabenhusdøren, nu indsat i Vaabenhusets Væg.

Mindetavle over Sognets Faldne 1848—50 og 1864.

Kirkegaardsmonument, af Granit, med indsat Marmortavle; fordybet Kursiv over: »Herrens Præst Johan Carl Christian Salicath, død 6. Juni 1818, 27 Aar gammel; herunder seksliniet Vers. Nu ved Skibets Nordmur.

En *Gravkælder* under Taarnet, som indeholder fire Kister, er utilgængelig.

†*Aaben Begravelse* for Provst Abel og hans Familie, nævnt 1758.

Fig. 8 Jydstrup 1794 (1805).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1656—72 (RA). — Kaldsbog 1873 ff. (ved Embedet). — Præsteindberetninger 1755 (NM), 1759 (LA). — Museumsindberetninger af J. B. Løffler 1883, Mogens Clemmensen og Poul Nørlund 1917. — Kornerups Notebog VI, 16. Revideret af P. N. og V. H. 1937.

¹ S. R. D. VII, 117.

² Kr. Erslev: Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596. Kbh.

1879. S. 20 f. ³ Kr. Erslev: Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596—1660. Kbh.

1885. S. 19. ⁴ Kronens Skøder II, 398.

⁵ G. Bruun de Neergaard i Danske Herregaarde ved 1920. I, 335—44.

⁶ Thiset: Stamtavler over danske Adelsslægter VI, 162,

209. ⁷ Kh. S. I, 527 f. ⁸ Han nævnes 12. April 1627; hans Enke, Anne, nævnes

11. Maj 1629. Kanc. Brevbøger.